

JYRKI
LEHTOLA

TUIJA
SILTAMÄKI

KOSKETUS

SILTALA

KOSKETUS

KOSKETUS

esseitä ja aforismeja

JYRKI LEHTOLA

&

TUIJA SILTAMÄKI

Kustannusosakeyhtiö Siltala — Helsinki

Toinen tekijöistä kiittää Suomen Kulttuurirahastoa ja
Journalistisen kulttuurin edistämissäätiötä.

Toinen painos

© Jyrki Lehtola & Tuija Siltamäki 2024

ISBN 978-952-388-315-4

Painettu EU:ssa

Wir leben immer in einer Welt, die wir uns selbst bilden.

JOHANN GOTTFRIED VON HERDER

Now get to work bitch!

BRITNEY SPEARS

SISÄLLYS

Löntystelyä itseeni	9
Monenmoisia mammoja	45
In My Fake Pussy Era	74
Love, actually?	101
Lopunajan aakkoset	129
Renki lihapiirakalla	159
Tyylivinkkejä osattomille	191
Sad beige -kulturalismi	224

LÖNTYSTELYÄ ITSEENI

*Kaikki mielenterveydestäsi ja
kirjallisuudesta*

*Maybe some women aren't meant to be tamed. Maybe
they just need to run free until they find someone just
as wild to run with them.*

CARRIE BRADSHAW

Wir sind nichts; was wir suchen ist alles.

FRIEDRICH HÖLDERLIN

Talvi oli tänäkin vuonna vaikeampi kuin koskaan.
Se levittäytyi kaupungin ylle kuin kestovaippa, joka

unohtui tyhjentää. Tuoksukin oli sama: väkivallan ja kardemumman.

Mutta tänään, maaliskuisena sunnuntaina, kuu-kausien pimeyden rikkoo vihdoin valonpisara. Juon sen ahnaasti kuin aavikon keskeltä keitaan löytänyt muukalainen, joka ei voi lammen pohjankaan lähestyessä lakata pelkäämästä olevansa vain kangastus. Ojennan käteni kohti Moleskine-muistikirjaani ja kirjoitan ylös: *keidas, kangastus, muukalaisuus, vertauskuva.*

Heikko valo hivelee kasvojani ujoikon 16-vuotiaan pojan lailla, kun käännyin asettelemaan kirjan muistikirjapöydälleni. Valo lämmittää hetken, paljastaa sitten likaiset ikkunat. Tätäkö elämä on: ympyrää kulkeva hautajaissaatto; ilo, joka saapuu suruhunnussa; morsian pukeutuneena mustiin? Ojennan käteni uudestaan kohti muistikirjaa.

En voi enää elää näin.

Yöllä satanut puhdistava vesi on hellästi ohjannut talven viimeiset rippeet viekoitteleviin viemäreihin. Muistelen joogaohjaajani viisaita sanoja: kehomme likavedet valuvat ruumiin alempiin kerroksiin, lantioon ja pohkeisiin.

Nyt talvi kuohuu kaupungin alla, vuodenajan lailla saapuva kevät sen yllä ja aurinko hymyilee arkana kuin yksinäinen lapsi kutsuilla, jonne kukaan ei häntä halun-

nut. Niin kuin Montaigne kirjoitti: ”Kevät saapuu kuin juuri leivottu *vol-au-vent*.”

Mutta minä, minä en voi itselleni mitään.

Suru on pesiytynyt minuun kiimaisen kirjosiepon vimmallalla. Se on sisustanut itselleen kodin, jossa odottaa puolison ja poikasten saapumista. Minun pesäni on tyhjä. Kohdussani kasvavat vain vihan hedelmät, pohkeenä tulvivat raivon likavettä.

Hänen lähdöstään on kuukausia. Ne tuntuvat vuosilta, jotka tuntuvat päiviltä, jotka lipuvat käsieni lävitse kuin tiimalasin hiekka, mutta aion vielä hioa tätä vertauskuvaa.

Kuka kääntäisi minut ympäri kuin tiimalasin?

Minun on poistuttava itsestäni. Minun on käveltävä kauemmas kodistani, jonka hän hylkäsi, kauemmas itsestäni, jonka hän heitti pois kuin käytetyn oravan, jonka rusensi kenkänsä alle tepastellessaan sotilassaappaissaan pois elämästäni. Osaanko rakastaa ketään, onko kukaan riittävän rohkea rakastaakseen minua?

Joan Didion kirjoitti: ”Valitse paikat, joista et kävele pois.”

Kävelikö hän pois siksi, että olin kuin Joan Didion heikoimmillaan: purkutalo, jonka pihalla luki ”Vaara, ei läpikulkua!”?

Silloin oli peilikirkas alkutalven päivä. Tammi-
saaren huvilani kellanruskea makuuhuone kylpi kul-
taisissa säteissä, hänen vahva selkänsä aaltoili sänkyni
laidalla kuin meri, johon halusin sukeltaa.

Sitten. Hänen sanansa osuivat minuun kovahkon,
32-paneelisen nahkaisen jalkapallon lailla hänen ilmoit-
taessaan minulle kuin rappeutuneen firenzelaishotellin
muistoihinsa katoavalle vastaanottovirkailijalle:

– Olen löytänyt toisen.

Hän oli jo naimisissa. Oliko hän löytänyt kolman-
nen? Kuinka mones ”minä” olen, olin? Olinko alku-
luku vai pelkkä jakojäännös? Olinko himon kohteena
vain – puolikas Alepan wiener?

Siitä ilmoituksesta lähtien olen yrittänyt selvittää
ainoalla tavalla, jonka osaan. Kirjoittamalla ja kävele-
mällä, kunnes jonakin päivänä hän on vain yliviivattu
sana muistikirjani sivulla, askel, jonka otin voidakseni
kiiruhtaa itseeni kirjallisesti antoisilla tavoilla. Polku,
jonka pelkäsin johtavan harhaan, mutta joka veikin
kotiin hengästyttävien maisemien somistaman kiertoti-
en kautta. Kuljetan repussani Joan Didionin tuotantoa
kuin kilpikokoelmaa, jolla suojaan itseäni toivottomuu-
den hyökkäyksiltä. Rakennan rakkauteni raunioista kivi
kerrallaan risuaidan, jolla ympäröin itseni. Kyyneleeni
peittävät jo vallihaudan pohjalla lepäävät krokotiilit.

Minun on poistuttava asunnostani, jotta voin poistua itsestäni. Päivittäiset kävelyni kuljettavat minua ympäri Helsinkiä niin kuin hän kuljetti minua pitkien vartaloni eroottisia penkereitä. Kävellessäni mietin, onko tämä tie kohti terveyttä, kohti hyvinvointia, vai onko tämänkin muistojen bulevardin päässä vain ränsistynyt psykiatrinen sairaala, joka ei ota enää uusia potilaita, vuosikymmenten tuskanhuudoista ja ihmiskokeista jäljellä enää vain pelkät homeen kukkimat seinät, jotka aika hylkäsi (kuten hän minut).

Yritän kirmata pois itsestäni kuin haavoittunut possu porstuasta. On muitakin kuin minä. Joko meistä jokaisella on oltava merkityksensä tai kenelläkään ei ole.

Häviävän hetken, kuin kainon siilin arka poskisuudelma, pystyn myöntämään, että meistä jokaisella tarkoitan – itseäni.

*

Joan Didion? Kuka vitun Joan Didion?

Joan Didion (1934–2021) oli yhdysvaltalainen kirjailija, journalisti ja esseisti, joka aloitti uransa voittamalla *Mademoiselle*-lehden novellikilpailun ja yritti sen jälkeen voittaa päivittäin kilpailun *Vogue*n toimittajana. *Vogue*en Didion kirjoitti vuonna 1961 esseen,

jonka sisältö ja nimi aiheuttavat edelleen tuhoa hyvinvoivien länsimaalaisten sisäisessä aprikoinnissa. Esseen nimi oli Itsekunnioitus: Sen lähde, sen voima.

Didion on viimeiset kymmenen vuotta sykkinyt yhä väkevämpää kuolemanjälkeistä elämää, koska hän kirjoitti oikean näköisenä oikeaan aikaan (1960- ja 1970-luvuilla) oikeisiin amerikkalaisiin laatulehtiin oikeanlaisia esseitä sekä parikymmentä kirjaa.

Aluksi Didionin tekstejä piti koossa elitistinen, etäinen katse, jolla hän havainnoi ulkoista ja sisäistä maailmaansa. Didionin lause oli siinä mielessä taitava, että sitä lukiessa tuntui kuin hän sanoisi jotain, vaikka ei sanonut paljon mitään.

”Ei ole olemassa oikeaa tapaa, jolla käsitellä sitä kaikkea minkä menetämme”, Didion kirjoitti, kiva tyhjyyttään koliseva itsestäänselvyys, voisi valua arkun ääreen väsähtäneen papin suusta, ja juuri siksi Didionista tuli merkittävä 2000-luvun kirjailija: hän antoi lupauksen, että kaikki on mahdollista liikoja yrittämättä.

Vaikka Didion yrittikin tehdä kliinisestä, analytiikkaa hipelöivästä lauseestaan tavaramerkin, ikään-tyessään Didionin tavara sotkeutui kaikenlaisiin tuntemuksiin matkalla El Salvadoriin, politiikkaan ja pitkin poikin Los Angelesia.

Havainnoitsijan omasta asenteesta riippuu, onko

surullista vai hauskaa seurattavaa, kun narsisti rakastuu itseensä uudelleen löytäessään sisältään maailman murheet. El Salvadorissa Didionkin havaitsi liki järkytteenä, että sisällissota, itkevät lapset ja maanjäristykset ovat enemmän ikävä kuin kiva juttu. Konkreettisten menetysten keskellä ei kaikille jää välttämättä edes aikaa siihen tärkeimpään: menettämisen syvällisempien ja abstraktimpien ulottuvuuksien kelailuun.

(Jotain pysyviä vaikutuksia Didionin El Salvador -vierailulla sentään oli. Maan nykyinen presidentti Nayib Bukele julisti ensin olevansa ”maailman coolein diktaattori” niin kuin Didion on yhä useammalle erityismammalle ”maailman coolein kirjailija”, mutta pian diktaattori ymmärsi Didionin tavoin, ettei coolius voi olla ihmisen ainoa ominaisuus, vaan tarvitaan myös syvyyttä, joten Bukele nimesi itsensä El Salvadorin ”filosofikuninkaaksi” – todennäköisesti kunnioittaakseen Didionin kahta ja puolta ajatusta.)

Lopulta Didionille kävi niin kuin meille usein käy. Hän alkoi raapustaa paperille sohvatyynyihin kuuluvia ajatuksia, joita koristeltiin muistoilla, tuokiokuvilla ja valheilla, joita Didion tarvitsi, koska oli taas ollut liian mukavuudenhaluinen havainnoidakseen muuta kuin itseään, mikä oli siinä mielessä ymmärrettävää, ettei kukaan muu kiinnittänyt etenkään Didionin uran

alkuvaiheessa huomiota ujoon, puhekyvyttömään, semi-autistiseen ja toisten nurkkia kyylläävään naiskääpiöön.

Ulkomaailma jäi taka-alalle siksikin, että Didionissa itsessään riitti Didionin mielestä kylliksi maiskuteltavaa, kuten Didionin krooninen migreeni ja kaikenlaiset muut vaivat. Kun omat sairaudet oli käsitelty, alkoi Didion elämänsä loppupuolella kirjoittaa kirjoja edesmenneistä läheisistään ja siitä, miltä tuntuu olla edesmenneen läheinen ja fiktio nimeltä ”Joan Didion”, mistä seurasi lisää väsähtäneitä sanoja menettämisestä.

Kun havainnoi nykykirjallisuuden itsetutkiskelun trendiä, jossa kovasti kirjailijaa muistuttava kertoja ei romaanin puolivälin paikkeilla ole välttämättä päässyt ylös sängystä saati muistoistaan, on mahdollista, että Didionin migreeni oli joko tarttuvaa laatua tai saavu-tus; medikaalinen tila, johon kirjoittajan tulee pyrkiä ollakseen kirjoittaja.

*

Vaikeina hetkinä silitän hiuksiani, katson itseäni herkin kyynelsilmin ja kuiskaan lempeästi: ”Rakas haava.” Mutta kun astun ulos Neitsytkadulle, tunnen hetken lähes pelottavaa varmuutta: tämä saattaa ehkä voida olla se päivä, jolloin kaikki kenties muuttuu.

Sukupolvien välisen yksinpuhelun toisessa osassa Jyrki Lehtola ja Tuija Siltamäki kasvavat ihmisinä, oppivat virheistään ja hylkäävät keskikokoista suosiota saavuttaneen Sinä riität -esseekokoelmansa vakavat teemat. Kirkon, kirjallisuuden ja mielenterveyden sijaan vanha mies ja nuorehko nainen etsivät pienintä yhteistä nimittäjää ja kirjoittavat koko maailmaa kiinnostavista aiheista: äitiydestä, suolistosta, rakkaudesta ja siitä, miltä musta just nyt tuntuu.

Kosketus liukuu ihmisyyden syvien haavojen pinnoilla ja kysyy, onko mikään kokemus liian pieni lapsuuden traumaksi, hukkuvatko hakkuauukeat hömötiaisten kyyneliin ja miten kirjoitetaan essee sanomatta yhtään mitään.

ISBN 978-952-388-315-4

KL 84.2

Graafinen suunnittelu: Joel Melasniemi

www.siltalapublishing.fi